

Μίαν Καρμελίαν ὡς ἄρρὸν τοῦ ζακυνθινοῦ οἴνου.

— Τί λές, κτυπᾷ αὐτὸ τὸ κρασί 'στὸ κεφάλι;

— Ἄ! μπᾶ! Πίνετε χωρὶς συλλογῆς. Λίγο κτυπᾷ 'στὰ πόδια.

Καλεδάν.

ΚΡΙΤΙΚΗ

ΑΙΜΥΛΙΟΥ ΖΟΛΑ

NANA

ΜΕΤΑΓΩΓΙΣΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ

ὑπὸ ΦΛΟΣ.

Τὸ μυθιστόρημα θὰ ἐξακολουθῇ νὰ εἶναι ποίησις ἢ φυσιολογία; Ὁραία τέχνη ἢ ἐπιστήμη; Πανόραμα ἢ φωτογραφία; Φαντασία ἢ πραγματικότητα;

Αὐτὰ τὰ ζητήματα γεννῶνται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγνώστου, ὅταν καθιδρῶς σθάνει εἰς τὸ τέμας τόμου τινος τοῦ κ. Ζολᾶ. Καθιδρῶς, διότι ὁ συγγραφεὺς ἐξασκεῖ ἐπὶ σοῦ οὐχὶ Σειρήνος γόντρον, ἀλλὰ τυράννου δύναμιν. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἔργων του εἶναι εἰδός τι ἀγγαρείας. Ἀναγκάζεσαι νὰ τὰ διεξέλθῃς ἀπνευστί οὐχὶ ἐξ εὐχαριστήσεως, ἀλλ' ἐκ τινος ἡθικῆς ἀνάγκης, ἥς τὸ μυστήριον κέκτεται ὁ κ. Ζολᾶ.

Καὶ ἀκριβῶς, ἐφ' ὅσον ἡδυνήθημεν νὰ εἰσχωρήσωμεν εἰς τὸ πνεῦμά του, ἀναγινώσκοντες οὐχὶ τὰ μυθιστορήματά του, ἀλλὰ τὰς ἐν τῷ *Bibliothèque* προεισαγωγικὰς τῆς *Nana* ἐπιστολάς καὶ τὰς ἐν ἐπιφυλλίδι τοῦ αὐτοῦ παρισινοῦ φύλλου, μεθ' οὗ ἤδη εὐρίσκεται ἕνεκα τοῦ *Rosset* εἰς σύγκρουσιν, δημοσιευθείσας δραματικὰς ἐπιθεωρήσεις, ὅνειρον τοῦ κ. Ζολᾶ εἶναι φαίνεται ἡ ἀναγωγή αὐτοῦ εἰς εἰδός τι αὐτοκράτορος ἢ κατακτητοῦ τοῦ ἡθικοῦ, διατὶ δὲ ὅχι, καὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Κατακτητοῦ οὐχὶ ἐφημέρου ὡς τὸ Ναπολέοντα Α'. ἀλλ' αἰωνίου ὡς εἶναι ὁ θεός. Ἐρως διὰ τὰς καρδίας καὶ ἡ θεὰ Πεῖρα διὰ τὰς γαστέρας.

Διότι ὁ κ. Ζολᾶ ἔχει τρομακτικὰ σχέδια· αὐτὸς ὁ πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ὑπᾶλληλός τοῦ Βιβλιοπωλείου Hachette, δὲν συνέλαβε μόνον κατὰ νοῦν ν' ἀποζολώσῃ ἢ ἀποσβολώσῃ τὸ μυθιστόρημα, ἀλλὰ καὶ τὸ δράμα, καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν φυσιολογίαν καὶ τὴν παιδείαν. Εἰς τοῦτο τὸν ἐνέπνευσαν αἱ δύο Μοῦσαι του, ὁ ἀναμορφωτὴς τοῦ μυθιστορήματος Βαλζάκ καὶ ὁ ἀναμορφωτὴς τῆς φυσιολογίας Claude Bernard. Ἐννοεῖται ὅτι διὰ τοιοῦτους μεγάλους σκοποὺς θὰ ἦτο πολὺ δυσανάλογον μέσον τὸ μυθιστόρημα, ἀκόμη καὶ μυθιστόρημα διαχειριζόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Ζολᾶ, ἦτοι ἐναλλάξ βουτούμενον εἰς τὸν ἀπόπατον καὶ λουόμενον ἐντὸς παραδείσου. Ἐχει λοιπὸν ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ θεάτρου, τοῦ σχολείου, τῆς πολιτείας. Καὶ διὰ τοῦτο μελετᾷ ἐντὸς τῆς κεφαλῆς του ἰδικόν του πρόγραμμα θεατρικόν, εκπαιδευτικόν, πολιτικόν.

Ἐξ ὅλων τῶν ἱατρικῶν καὶ φυσιολογικῶν σπουδῶν του ὁ κ. Ζολᾶ κατεπλάγη ὑπὸ τῶν κληρονομικῶν διαθέσεων τῶν ἀνθρωπίνων ὁργανισμῶν. Κατέγινε διὰ τοῦτο ν' ἀποδείξῃ μυθιστορικῶς ὅ,τι εἶναι ἀποδεδειγμένον ἱατρικῶς, ὡς νὰ εἶχεν ἡ ἱατρικὴ ἀνάγκην τοῦ μυθιστορήματος.

Τὸ αἷμα μιᾶς τρελλῆς καὶ τὸ σπέρμα ἐνὸς μεθύστου ποῖαν παράγουσι κοινωνικὴν βλάβστην—ἰδοὺ τὸ πρόβλημα ὅπερ ἰχάραξεν οἰκόσημον τῆς μυθιστορικῆς οἰκογενείας τῶν Ρουγκῶν—Μακάρ, ταυτόχρονον οἰκόσημον τῆς μυθιστοριογραφικῆς του δόξης καὶ τῆς κερδοσκοπικῆς του εὐφυΐας.

Ἐνόμισεν ὅτι ἂν λάβῃ ἓνα βεβλαμμένον σπόρον καὶ κατορθώσῃ νὰ παραγάγῃ ἐξ αὐτοῦ φανταστικὴν σσηπυῖαν βλάβστην, θὰ ἐξηγήσῃ τὴν πτώσιν τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας καὶ τὴν παρακμὴν τῆς συγχρόνου γαλλικῆς κοινωνίας. Ἡ λαγνεία εἰς τὰ ἀνώτερα στρώματα, τὸ οἰνόπνευμα εἰς τὰ κατώτερα, οἱ τερατώδεις ἔρωτες τοῦ κληροῦ, τὰ ἐκθράσματα τῆς παρσινῆς ἀγορᾶς—ὅλα αὐτὰ ὡς ἀρχικὴν ἔχοντα αἰτίαν τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὕαν τῆς οἰκογενείας τῶν Ρουγκῶν Μακάρ—τὸν μέθυσον δηλαδὴ καὶ τὴν τρελλήν—ἰδοὺ ὁ κύκλος εἰς ὃν ἐστράφη ἡ δημιουργικὴ, ὡς τὴν νομίζει, ἰδέα τοῦ κ. Ζολᾶ. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ ὑπῆρχον ἐπὶ τῆς Β'. αὐτοκρατορίας, ὡς ὑπῆρχον ἐπὶ τῆς Α'. ὡς ὑπάρχουν ἐπὶ τῆς Δημοκρατίας, ὡς ὑπῆρχον καὶ ἐπὶ τῆς Μοναρχίας. Καὶ δὲν εἶναι ὁ χρωματισμὸς αὐτὸς τῆς κοινωνίας ἔθνικος τῶν Γαλλῶν, εἶναι καθολικὸς ὅλων τῶν Εὐρωπαίων. Ὡς, πρὸς τοῦτο ὅλοι οἱ λεγόμενοι πεπολιτισμένοι λαοὶ μίαν ἔχοντες διεθνή σημαίαν καὶ ἂν δὲν ἐμεσολάβουν ἄλλα συμπερόντα, τὸ ὄνειρον τῆς διεθνοῦς εἰρήνης θὰ ἐπραγματοποιεῖτο καὶ οἱ λαοὶ ὅλοι θ' ἀπετελοῦμεν. Ἡνωμένως πορνοκρατικὰς Πολιτείας.

Ἄν ὁ Χαϊκελ καὶ ὁ Δάρβιν ἀποπειρῶνται νὰ ἀναγάγῃσι τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς ὁργανικῆς υπάρξεως εἰς τεμάχιον τεσλατίας ἢ κόλλας, τὸ ὅποιον ὀνομαζοῦν πρωτόπλασμα, ὁ Ζολᾶ θὰ ζητήσῃ νὰ ἀναγάγῃ τὴν σύγχρονον κοινωνικὴν διαφθοράν εἰς πρωτόπλαστον τινα σταγόνα μολυσμένου αἵματος, αὐτὴν δ' ἐπιδεικνύων θὰ γίνῃ ὁ Διειγκιστὴς τῶν πηγῶν τοῦ κοινωνικοῦ Νεῖλου.

Ὅπως γίνονται ἀπόπειραι συγγραφῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας, οὕτως ὁ Ζολᾶ διέγραψεν ἐν τῇ φαντασίᾳ του φιλοσοφίαν τοῦ μυθιστορήματος. Ζητεῖ νὰ ἀνεύρῃ καὶ αὐτὸς νόμους κοινωνικοῦς. Ἡ φαντασία του τὸν ἐπλάσε μέγαν μυθιστοριογράφον, αὐτὸς ὁμῶς ζητεῖ νὰ μορφώσῃ ἑαυτὸν εἰς μέγαν ἀναμορφωτὴν. Ἐὰν εἶναι ἀληθές, ὅτι ὅλοι ἔχομεν φλέβα τινα παραφροσύνης, ἡ φλέβῃ αὐτὴ παρὰ τῷ κ. Ζολᾶ πρέπει νὰ εἶναι ἐξόχως ἀνεπτυγμένη, διότι τοῦτο μόνον ἱκανοποιεῖ τὴν λαυνθάνουσαν μονομανίαν του, ποθοῦντος νὰ συγκεράσῃ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀπεστολήν του εἰς κράμα τι Λουθήρου, Ναπολέοντος, Ρουσώ.

Ἐπιμένομεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὰ ἔργα του. Τὰ ἔργα του δὲν εἶναι ἐλεύθερα τῇ φαντασίᾳ προϊόντα, ὡς πρέπει νὰ εἶναι τὰ ἔργα πάσης ὥραιας τέχνης· ἀλλ' εἶναι ἔργα ἔχοντα σκοπὸν καὶ πᾶς εἰδικὸς σκοπὸς εἶναι δηλητήριον τῆς τέχνης. Τοῦτο χαρακτηρίζει τὴν ζολαδικὴν μυθιστορίαν—ὁ σκοπός—ὅπως ἡ ἐλευθερία διακρίνει τὴν καλλιτεχνικὴν μυθιστορίαν—τοῦ Daudet. Ἡ δύνατο νὰ εἶναι ὁ ποιητικώτερος τῶν συγγραφέων ὁ κ. Ζολᾶ—μολονότι εἶναι φύσις πεπιεσμένη καὶ ἡ δημιουργικότης του φαίνεται ἐκζεζήτημένη. Ἀλλ' ἔχει τοιοῦτο σιδηροῦν κράνιον ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὥστε εἶναι ἱκανὸς ἐὰν ἴδῃ ὅτι ὁ ἐγκέφαλός του στερεῖται ποιήσεως νὰ δημιουργήσῃ τοιαύτην. Καὶ δημιουργεῖ πράγματι, ὅχι πλέον ἐντὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ. Τὰ μυθιστορήματά του, ἐκεῖνα κυρίως ἐν οἷς (ὡς *La faute d'un Curé*) ἔψαλε τὴν φύσιν, ἐκθέτουσι

παραλλήλως δύο φυσικούς κόσμους—τὸν ἕνα, τὸν πραγματικόν—τὸν ἄλλον, τὸν ζολαδικόν. Ἡ Ἑλληνική του καταγωγή ἐν τούτῳ τοῦλάχιστον ἐκδηλοῦται ζωηρά, ἐν τῇ ἀποθεώσει τῆς φύσεως. Οὐδεὶς ἀνήγαγεν εἰς σύστημα τὴν ἀποθεώσιν αὐτήν. Οἱ μεγαλείτεροι πανθεῖσαι ὠχρίωσι πρὸ τοῦ ἔργου τοῦ Ζολᾶ. Ἡ πρέπει νὰ παραφρονήσῃς ὅταν ἐγκύπτῃς εἰς τὰ ἔργα του ἢ νὰ πεισθῇς ὅτι ἡ φύσις ἔχει ψυχὴν ὡς ὁ ἄνθρωπος, αἰσθάνεται, σκέπτεται, ᾄδει, πανηγυρίζει, παθαίνεται, παίζει, ὀργιάζει, παραφρονεῖ. Ὁ παράδεισος τοῦ Μίλτωνος μεταβάλλεται εἰς φθινόπωρον ἀπέναντι τοῦ ἔαρος τοῦ κ. Ζολᾶ.

Ἄλλ' εἰς αὐτὸ τὸ θάλλον ἔαρ ὅπερ ἐξατμίζει τὴν ψυχὴν σου εἰς μύρον καὶ εἰς ἀθανάσιαν, ἀναφαίνεται ἐργαζομένη διαβολικῶς ἡ μονομανία τοῦ κ. Ζολᾶ, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας συναντᾷς ἐν τοῖς φρενοκομείοις εἰς ἀσθενεῖς στρεφόμενου ὡς αἰώνιους βαλλιστάς περὶ μίαν ἰδέαν ἣν ἐκθέτουσιν εἰς ἀτελεύτητον ἡμεροφυκτικῶν ὧλων πολυλογίαν, προξενούσαν ἐπὶ τέλους αὐτοῖς ἀθεράπευτα τοῦ λάρυγγος νοσήματα.

Ἐντὸς τῆς τάσεως ταύτης τοῦ Ζολᾶ χάνεται ὡς εἰπομεν τὸ καλλιτεχνικὸν μέρος τοῦ μυθιστορήματος. Ὁ καλλιτεχνικὸς σῶζει, τοῦτο συμβαίνει ἀκουσίως του καὶ ἐναντίον του. Τοῦτο εἶναι γνήσιον, αὐτόματον προῖόν τῆς πλουσιωτάτης, ὡς μεταλλείου χρυσοῦ, ἰδιοφυΐας τοῦ Ζολᾶ. Ἀλλὰ αἱ γενικαὶ γυνμαὶ τοῦ μυθιστορήματος, ὡς ἀντικειμένου τέχνης, δυστυχῶς σβέννυνται. Ἐντεῦθεν ἡ ἔλλειψις πλοκῆς, ἡ ἔλλειψις χαρακτήρων φυσικῶν, ἡ ἔλλειψις δραματικῆς οὐσίας. Ἐὰν ὁ Βαλζάκ ἐπλάσε χαρακτήρας φυσικοῦς, ὁ Οὐγὼ τύπους ὑπερφυσικοῦς καὶ ὁ Daudet πραγματικοῦς, ὁ Ζολᾶ κατασκευάζει μηχανάς, εἰς τὰς ὁποίας ἔπειτα ἐμφυσᾷ ψυχὴν κτήνου.

Πολλῶς ἀναγινώσκουσι τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ζολᾶ, ἐπὶ ἧλθεν ἡμῖν ἡ ἰδέα νὰ τὰ παραβάλλωμεν πρὸς ἱατρικὰς ἐκθέσεις.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν ἡ νὰ λάβωσι τὸν τύπον αὐτὸν τὰ μυθιστορήματα τοῦ συγγραφέως τῆς Νάρας, διότι τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ εἶναι ἡ κοινωνικὴ παθολογία. Κατὰ τὸν κ. Ζολᾶ δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἄνθρωπος ὑγιής. Ὅλοι νοσεῖτε. Καὶ νοσεῖτε νοσήματα ὀργανικά. Οἱ πρόγονοι τῶν ἡρώων τοῦ Ζολᾶ οἷς εἵπομεν ἦσαν μία τρελλὴ καὶ εἰς μέθυσος. Τὸ δὲ περὶ κληρονομικῆς μεταδόσεως δαιμόνιον τοῦ κ. Ζολᾶ, ὅπερ ὑπέλαβεν ὡς ἐφεύρεσιν ἢ νέαν μεγάλην ἰδέαν, τὸν ἀναγκάζει νὰ ἀντλή τὴν ὕλην του ἀπὸ πηγᾶς νοσηρᾶς. Τὸ μυθιστορικὸν τὸν ἀνθρωπολόγιον εἶναι νοσοκομεῖον μεγαλοπρεπές, ἔχον παράρτημα φρενοκομείου καὶ ἄλλο παράρτημα ναοῦ Κορινθίων ἱεροδούλων.

Ἄλλ' εἰς τὸ νοσοκομεῖον δὲν σπουδάζεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἡ σκιά τοῦ ἀνθρώπου. Ἡμεῖς δὲν παραδεχόμεθα χωρὶς μὲν ψυχῆς καὶ σώματος, ἐν τούτοις νοσῶν ἄνθρωπος φανταζόμεθα ὅτι δὲν ἔχει ψυχὴν. Βῆναι συλλογὴ δασέων, περιβεβλημένων πλαδαροῦς μῦς. Εἰς τὰς ἀπαισίας ἐκείνας αἰθούσας, αἵτινες ὄψιν ἔχουν ἀνεσκαμμένου κοιμητηρίου, οἱ ἀσθενεῖς ὅλοι δὲν νομίζετε ὅτι ἔχουν μίαν μορφήν;

Ποῖα εἶδη λοιπὸν ἢ ποῖα γένη ἡδύνατο ὁ κ. Ζολᾶ νὰ ἐκλέξῃ ἀπὸ τοιούτου θερμοκηπίου; Ἀσθενεῖς, ἀσθενεῖς, ἀσθενεῖς. Διὰ τοῦτο κἀνεῖς ἥρως του δὲν φέρει τὸν πρῶτον χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου, τὸν χαρακτήρα τῆς ἐλευθερίας, ἐννοοῦμεν τῆς φυσιολογικῆς ἐλευθερίας. Ὅλοι οἱ ἥρωές τοῦ φαίνονται αὐτόματα ἢ νευρὸσπαστα, τὰ ὁποῖα ἐκουρδίσθησαν ὑπὸ τῆς εἰκαρμένης των, καταδικασθέντα ἐν ὅσῳ δίδουν σημεῖα ζωῆς παθητικῆς ν' ἀφίνασι τὴν αὐτὴν μονότονον μέχρις αὐτοχειρίας μουσικὴν.

Ἡ Νάρα του εἶναι τοιαύτη δὲν εἶναι γυνή, εἶναι σὰρξ τὴν ὁποίαν ὁ κάλαμος τοῦ κ. Ζολᾶ γαλβανίζει καὶ κινεῖται. Διὰ τί εἶνε ἑταῖρα; Διὰ τί ζῇ ἑταῖρα; Διὰ τί θνήσκει ἑταῖρα; Περὶ τούτου αὐτὴ δὲν γνωρίζει τίποτε. Ἀλλὰ τὸ ἐγνωρίζεῖς ἢ εὐκάμπτως αὐτῆς ὠλένη, τὸ στῆθος τῆς τὸ ἀμαζώνιστον, ὃς αἱ ῥόδινα ῥῶγες ἐπρόβαλλον ἐγγηγεμέναι καὶ στερεαὶ ὡς λόγχοι, οἱ πλατεῖς αὐτῆς γλουτοί, οἵτινες συνεκυλιούντο ἐν ἡδονικῇ ταλαντεύσει, οἱ μηροὶ αὐτῆς, μηροὶ παχείας ξανθῆς. Ἀυτὰ ὅλα παρευσιάζονται ὑπὸ τοῦ Ζολᾶ ὡς ἐκθέματα, τὰ ὁποῖα πρέπει ν' ἀπολαύσῃς πληρώνοντες ὁ Μυφᾶ, ὁ Λαγεννέ, ὁ Στάινερ, οἱ ἀδελφοὶ Οὐγὼν καὶ ὅλη ἐκεῖνη ὁ ἀνωνυμία εἰς ἣν οἱ θησαυροὶ οὗτοι ἀντὶ χρυσοῦ ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης προσεφέροντο.

Ἐρωτήσατε μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Νάρας ποία εἶνε ἡ ὁδηγοῦσα τὸ μυθιστόρημα κεντρικὴ ἰδέα; Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν θηταυρῶν αὐτῶν ὑπὸ πέντε, δέκα, ἑκατὸν τρῶσῶπων. Καὶ τί ἔχουν νὰ κάμουν μετὰ τὴν κοινωνίαν τὰ δέκα, τὰ ἑκατὸν αὐτὰ πρόσωπα; Καὶ τί νέον διὰ μίαν κοινωνίαν παρουσιάζει τὸ θέαμα αὐτό; Αἱ μικραὶ Ἀθῆναι ἀήτας δὲν ἔχουν καὶ αὐταὶ κατὰ περιόδους τὴν Νάναν των, ἡθὲς καλουμένην Σοφίαν, σήμερον καλουμένην Φωφῶ; Πρέπει κἀνεῖς νὰ ὑποθέσῃς ὅτι περὶ αὐτὰς στρέφονται ὅλαι αἱ Ἀθῆναι, καὶ περὶ τὰς Ἀθῆνας ὅλη ἡ Ἑλλάς; Βῆ; δημοσιογράφος, εἰς κόμης, εἰς τραπέζιτης καταστρέφονται περίξ τῆς Νάρας. Δὲν κατεστράφησαν ἐδῶ τόσοι ὑπὸ Νανῶν; Ἀκόμη ἡθὲς δὲν ἠκούομεν εἰς τὴν πλατείαν ὅτι Λατ; Γαλλίς ἐφυγεν λαβούσα μετ' ἑαυτῆς τὸ τέταρτον περιουσίας ἀνοήτου νέου, καλοῦ διὰ νὰ ταβῇ ὑπὸ κηδεμονίαν;

Ὑφαίνεται περὶ αὐτὸ μυθιστόρημα; Δὲν ὑφαίνεται ὅτι οὐδενὸς ἄλλου, πλὴν ὑπὸ τοῦ Ζολᾶ. Καὶ ἐδῶ ἀκτινοβολεῖ ἡ μεγάλη τοῦ ἀνθρώπου τέχνη. Ὑψώνει εἰς μυθιστόρημα ἀτελοῦν χρονικὸν ἐφημερίδος. Καὶ μετὰ πόσης δυνάμεως! Πόσης ἐπιμονῆς! Ποίων χρωμάτων! Πόσης ποιήσεως!

Ὁ κ. Ζολᾶ εἰσήγαγε τὴν προοπτικὴν εἰς τὸ μυθιστόρημα, εἰς τὸν πεζὸν λόγον. Ὑπὸ τὴν περιγραφικὴν του δύναμιν αἱ σελίδες του μεταβάλλονται εἰς πανόραμα, αἱ περιγραφαὶ του εἰς ἀνάγλυφα, αἱ εἰκόνες του εἰς ἀρχιτεκτονικὴν.

Ἐχει σελίδας αἵτινες τρώγονται· σελίδας αἵτινες ῥιφῶνται· καὶ ἄλλας αἵτινες ἀπωθοῦνται· ἄλλας προκαλοῦσας ἔμετον.

Ὅλοι ὁ κόσμος τῆς φυσιολογικῆς ἡδυπαθείας συγκεφαλαιοῦται εἰς τὸ βιβλίον του. Ἀπὸ τοῦ πρώτου νευρικοῦ κνισμοῦ μέχρι τῆς ὑπάτης νευρικῆς παραλυσίας. Ἀπὸ τῆς ἡδονῆς ἐν εἰδὲς ὀνείρου μέχρι τῆς ἡδονῆς ὑπὸ μορφὴν σάψως. Ἀπὸ τοῦ γαργαλισμοῦ μέχρι τοῦ θανάτου τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Καὶ ὅπως εἶναι αἰώνιον ἔαρ ἡ ἡδονή, ἡ αὐτὴ αἰωνιότης ἀντανανκάζεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ζολᾶ. Περιγράφει πράξιν ἡδονικὴν· νομίζεις ὅτι ἐτελείωσεν· ὅχι· παρεμβάλλεται χειμὼν εἰς τινὰς σελίδας· καὶ ἔπειτα ἔρχεται πάλιν νέα ἀνοιξὶς μετὰ νέους ναρκίσους καὶ ἴα. Καὶ ὅταν ξηραίνεται τὸ φεῖαρ τῆς ἡδονῆς, ὅταν ἀποθνήσκῃ ἡ Νάρα καὶ κλείῃ τὸ βιβλίον τοῦ Ζολᾶ, αἰσθάνεσαι ὅτι ἡδύνατο νὰ ἀναγνώσῃς ἀκόμα τρεῖς, τέσσαρας, δέκα Νάρας, διότι πρόκειται περὶ φυσικῶν ἡδονῶν καὶ αὐταὶ δὲν ἔχουν ἀρχὴν οὕτε τέλος. Ἀπαιτοῦν μίαν συνθηκὴν—κράσιν ὑγιά, δυνατόν. Ὅστις δὲν ἔχει τοιαύτην, ἅς μὴ λάβῃ εἰς χεῖρας βιβλίον τοῦ Ζολᾶ. Ὁ ἀλυσὴν ὅπως ἔλυνεν ἡ Ἀφροδίτη Νάρα, κατὰ τὴν ὥραίαν ἑκφρασίν τοῦ μεταφραστοῦ τῆς.

Ἡδυνάμεθα νὰ περιπληκνηθῶμεν εἰς σύγγραμμα γράφον*

τες, περί Ζολᾶ καὶ Νάνας. Διὰ τοῦτο παραινομεν ἀποτόμως τὴν ἀτελεστάτην κρίσιν μας.

Καὶ τώρα δύο λέξεις περί τῆς μεταφράσεως τῆς Νάνας ἔργου δυσχερεστάτου ὅπερ ἐστέρφη σχετικῶς ὑπὸ τελείας ἐπιτυχίας.

Εἰς ἐκ τῶν κριτικῶν μας ἐρωτηθεὶς ὑφ' ἡμῶν περί τῆς μεταφράσεως τῶν ἔργων τοῦ Ζολᾶ, μᾶς ἀπάντησε δογματικῶς:

— Αὐτὰ δὲν μεταφράζονται.

Καὶ ὅμως ἡ Νάνα μεταφράσθη καὶ μετεφράσθη μεθ' ὅλης τῆς ἐπιτυχίας ἣν ἐπέτρεπε τόσοι κολοσσαῖοι ἐπιχειρήματα.

Ὅταν τὸ πρῶτον ἠκούσαμεν ὅτι εἰς τὸν κ. Ι. Καμπούρογλον, ἀρχισυντάκτην τῆς Ἐφημερίδος, ἦλθεν ὄρεξις νὰ μεταφράσῃ τὴν Νάναν, εἶπομεν ὅτι εἶναι ὁ εἰδικώτερος διὰ τοῦτο. Ἡ μετάφρασις ὑπερηλόντισε τὴν πεποίθησίν μας.

Ἐργον τόσοι ἀλλόκοτον, ὥς ἡ Νάνα, τόσοι δυνατὸν ὡς περιγραφὴ, τόσοι τολμηρὸν ὥς διάλογος, τόσοι λεπτεπίλεπτον ὥς ἀνατομία, τόσοι βαρὺ ὥς καλλιτέχνημα ἀπῆται ἀνάλογον γλωσσικὸν ἐνδυμα καὶ ὁ κ. Καμπούρογλος, ἀκριβῶς διότι δὲν εἶναι καλλιτέχνης τοῦ ὕφους, ἀκριβῶς διότι εἶναι τόσοι ἀνώμαλος ὥς φιλολογικὸς χαρακτήρ, ἀκριβῶς διότι ἡ φύσις τοῦ κυμαίνεται ἀπὸ τοῦ μᾶλλον αἰθερίου λυρισμοῦ εἰς τὴν χονδροειδεστέραν πραγματικότητα καὶ ἀπὸ τῆς ἀοριστωτέρας ἰδέας εἰς τὴν δημοτικότεραν θυμηδογραφίαν, ἣν ὁ καταλληλότερος καὶ νὰ ἐννόησῃ καὶ νὰ αἰσθανθῇ καὶ νὰ μεθερμηνεύσῃ τοιοῦτο ἔργον, παρέχων εἰς αὐτὸ ὅλον τὸν πλούσιον χρωματισμὸν τῆς νεωτέρας γλώσσας, ἀπὸ τῆς ἀστραπτούσης πεζογραφίας τοῦ Λουκιανοῦ μέχρι τῆς ἀξεστωτέρας, ἀλλὰ δυνατῆς δημώδους φρασσεολογίας. Ἡ μετάφρασις αὐτὴ γίνεται μετὰ τῆς τέχνης ἐν τῇ μεταφράσει, ὥστε δὲν τὴν αἰσθάνεσαι, ἐνῶ συναγκινῶνται δύο γλωσσικοὶ κόσμοι τόσοι ἀντίθετοι ἀλλήλων. Καὶ δὲν εἶναι πλέον μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, ἀλλὰ ἀντίτυπον οὕτως εἶπεῖν διὰ γαλβανοπλαστικῆς ἐκ πρωτοτύπου.

Ἐραῖον, λυρικώτατον πρόλογον ἔγραψεν ὁ πλήρης αἰσθηματος νέος συμπολίτης μας, υἱὸς διακεκριμένου δημοσιογράφου, κ. Ἀγησίλαος Γιαννόπουλος, ἐμπορευόμενος ἐν Νεαπόλει. Εἶναι τὸ πρῶτον φιλολογικὸν ἔργον νεανίου μόλις εἰκοσιτετραετοῦς καὶ ὅμως τόσοι πλούσιον εἰς ἰδέας, τόσοι γόνιμον εἰς πρωτοτυπίαν, τόσοι λαμπρὸν ὥς ὕψος, ἀντανεκλῶν τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως.

Καλεῖδάν.

ΑΓΡΑΜΠΕΛΑΙΣ.

Ἡ ζωὴ εἶναι νόσος ἀπὸ τὴν ὁποίαν με τὸν καιρὸν ὅλος ὁ κόσμος θεραπεύεται.

Ἐραῖα ἡθοποίος, ἥτις ὑπανδρεύεται κηρύσσει διαζύγιον με τὸ δημόσιον.

Κάρφ.

ΑΝΤΙΧΑΙΡΕΤΕ

ΠΑΡΙΛΙΣΣΕΙΑ ΩΔΙΚΑ ΘΕΑΤΡΑ

Ὁ Αὐγουστος μᾶς ἀφῆκε τὸ adieu τοῦ συμπαρασύρας καὶ τὰ παρὰ τὸν Ἰλισσὸν ὠδικὰ θερινὰ θεάτρα, εἰς ἃ—μετὰ τὴν ἡμερήσιον κοπιώδη ἐργασίαν καὶ μελέτην—κατέφευγέ τις τὸ ἐσπέρας, ὅπως ἀναπνεύσῃ ὀλίγην αὐρὰν καὶ διασκεδάσῃ συγχρόνως. Αὐτὸν δ' ἀντικατέστησεν ὁ Σεπτέμβριος, ὁπισθεν τοῦ ὁποίου παρακολουθεῖ ἡ κακοκαιρία, καθ' ἣν εἰσθεα ἡγαγκασμένοι νὰ χασμώμεθα μόνοι πλέον τὰς ἐσπέρας, διότι μετ' αὐτῆς ἐπέρχεται παρὰ τὸν Ἰλισσὸν αἰγὴ, ὁμοία σχεδὸν ἐκείνης τοῦ παρέκει νεκροταφείου.

Ὅθεν πρὸς ἀποχαιρετισμὸν τῶν τερπνῶν διασκεδάσεων ἐσκέφθημεν νὰ χαράξωμεν δύο λέξεις συμπαθεῖς, δημοσιεύοντες συνάμα τὴν ἱστορίαν τῶν μικρῶν τούτων θεατρῶν, ἵπως ἀναμνηστικόμεθα πρὸς παρηγορίαν τὰς θελξιδίους ἐσπέρας μας, ἀναμένοντες μετ' ἀγωνίας τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἢ ὥς λέγουν κοινῶς ἀκαὶ τοῦ χρόνου με ὑγίαν, ὅπως ἀναπνεύσωμεν καὶ πάλιν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀπάντων τῶν ἐκεῖσε ὠδικῶν θεατρῶν ἡ ἱστορία εἶνε σχεδὸν ἡ αὐτὴ ἐξελέξαμεν ἐκείνην τοῦ τῶν Μουσῶν, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχε πλήρης ποικιλία καὶ σχετικῶς βασίλευε τάξις, καθόσον εὕρισκέ τις θέσιν ἀναπαυτικὴν εἰς σειρὰς θρανίων ἡριθμημένων καὶ ἀκινήτων, ὡς εἰς τὰ τέλεια θεάτρα, ἐνῶ εἰς τὰ ἕτερα δύο ὠδικὰ—τὸ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τὸ τοῦ Ἀντροῦ τῶν Νυμφῶν—ἦσαν κινητὰ τὰ θρανία καὶ ἐκάθηντο πάντες φέροντες μίγδην.

Εἰς τὸ τῶν Μουσῶν λοιπὸν θέατρον καθ' ἐκάστην ἐσπέραν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ θεόρου μετὰ τὰς πέντε αἰδοὺς Γαλλίδας, ἐνὸς τελείου κωμικοῦ καὶ δύο ἐτέρων—βαρυτόνου ὑψιφώνου—καὶ ψαλλόντων κατὰ σειρὰν ἐκάστου, παρίστατο ὑπὸ τοῦ θιάσου κωμῶδια ἐκλεκτὴ καὶ εὐχάριστος, ἣν ἤκουθουν μονωδίαι ἐκ νέου, μεθ' ἧς ἐνεφανίζετο ζεῦγος ἀνδρόγυνον σχοινοβατῶν, καμνόντων διάφορα συμπλέγματα περιέργα μετὰξὺ τῶν, καὶ οὕτινος τὸ θῆλυ—ἀληθὲς κροτωνιάτις—μετεωριζόμενον ἐν τέλει κατὰ κεφαλὴν ἐλάμβανε καὶ ἐκράτει διὰ τῶν ὀδόντων ἀπὸ λωρίδος κρεμάμενον κανόνιον ὀρχήλκινον ἐκ τῶν συνήθων πλήρες, εἰς ὃ μετέδιδε τὸ πῦρ τὸ ἄρρεν ἱστάμενον κάτωθι· τέλος ἔληγεν ἡ παράστασις συνήθως διὰ διωδίας τῆς πρώτης καλλικελάδου μετὰ τοῦ βαρυτόνου. Τοῦτο δ' ἦτο τὸ καθημερινὸν αὐτῶν πρόγραμμα, ἐκτὸς ἐξαίρέσεων τινῶν, ὅτε ἐπαίζον παντομίμαν, ἢ ἐγίνοντο ἀντὶ μονωδιῶν διωδία μετὰξὺ τοῦ κωμικοῦ καὶ ὠρισμένης αἰδοῦς.

Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰ ἀκόμη τὰ διαλείμματα (entr'actes) ἡ διασκεδασίς δὲν ἔπαυε, καθόσον ἔβλεπέ τις τὴν κίνησιν τῶν θεατῶν καὶ ἤκουεν ὁμιλίας θορυβώδεις συναγτωμένων, ἢ κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις—κοινῶς λεγομένας κουρσουργίας—αἵτινες ἀληθῶς νύξανον τὴν εὐχαρίστησιν.

Αἶφνης ἤκουες παρὰ τινος κάμνοντος τὸν ἐξυπνῶν.

— Ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ καθήμενος ἀπέναντι σοβαρός; Ὁ βεβαίως θὰ ἦνε κουτός!

— Πῶς τὸ ἐννόησας;